
บทสรุป

บทสรุป

กระทรวง ทบวง และกรมของประเทศไทยมีฐานะนิติบุคคลมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2466 ในขณะที่จังหวัดเริ่มมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2495 การเป็นนิติบุคคลของกระทรวง ทบวงกรม และจังหวัดดังกล่าว เมื่อผนวกกับการตีความว่ารัฐไทยไม่เป็นนิติบุคคลก่อให้เกิดปัญหาหลายประการไม่ว่าจะเป็นปัญหาความไม่เป็นนิติบุคคลของรัฐตามกฎหมายภายในขณะที่เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศ การเกิดปัญหาเรื่องของอำนาจของกระทรวง ทบวง กรม ปัญหาการฟ้องร้องคดีระหว่างกระทรวง ทบวง กรม ด้วยกัน ปัญหาความยากลำบากของเอกชนในการฟ้องร้องกระทรวง ทบวง กรม เป็นจำเลย แต่ที่สำคัญก็คือเมื่อกระทรวง ทบวง กรมและจังหวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง กระทรวง ทบวง กรม และจังหวัด ทั้งในแง่โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล ฯลฯ จึงกระทำได้ด้วยความยากลำบาก การปฏิรูประบบราชการภายใต้ความเป็นนิติบุคคลของส่วนราชการดังกล่าว จึงไม่สามารถดำเนินการได้

การศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าในการบริหารราชการ เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น พบว่ากระทรวง ทบวง กรม และจังหวัด ในประเทศเหล่านี้ก็ได้มีฐานะเป็นนิติบุคคลแต่ประการใด รัฐเท่านั้นที่เป็นนิติบุคคล กระทรวง ทบวง กรม และจังหวัด เป็นองค์กรของรัฐที่ใช้อำนาจแทนรัฐ กระทรวง ทบวง กรม และจังหวัด จึงฟ้องและถูกฟ้องได้ เมื่อหน่วยงานเหล่านี้ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง จึงกระทำได้โดยการออกกฎหมายของฝ่ายบริหารเท่านั้น

เมื่อระบบนิติบุคคลของส่วนราชการไทยมีปัญหาและไม่ได้มาตรฐานสากล จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อสลายความเป็นนิติบุคคล

การสลายความเป็นนิติบุคคลของกระทรวง ทบวง กรมและจังหวัด อาจทำได้หลายแนวทาง แต่แนวทางที่เหมาะสมน่าจะเป็นแนวทางที่ยังคงให้กระทรวงเป็นนิติบุคคลอยู่ในช่วงต้นโดย ทบวงและกรมไม่เป็นนิติบุคคล และย้ายการบริหารราชการซึ่งทุกวันนี้เป็นการบริหารฐานกรมเป็นการบริหารฐานกระทรวง เมื่อมีความพร้อมมากขึ้นก็จะดำเนินการสลายความเป็นนิติบุคคลของกระทรวงไปด้วยเพื่อให้รัฐเท่านั้นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล

การจะดำเนินการดังกล่าวข้างต้นได้จะต้องมีการยกร่างกฎหมายใหม่หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายหลายฉบับ ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2502

การดำเนินการที่กล่าวมานี้แม้โดยหลักการจะเป็นสิ่งที่ถูกต้องแต่ก็อาจจะก่อให้เกิดปัญหาขึ้นหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความรู้ความเข้าใจของคนในระบบราชการ ปัญหาทางกฎหมายซึ่งอาจจะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือปัญหาการไปเพิ่มอำนาจให้ฝ่ายการเมืองซึ่งทำให้ฝ่ายการเมืองอาจมีดุลพินิจมากเกินไป ฯลฯ การเตรียมการในทุกด้านเพื่อรองรับกับปัญหาจึงนับว่าเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง